

**«Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті» КеАҚ
Әлеуметтік ғылымдар факультеті
Педагогика кафедрасы**

**«БІЛІМ БЕРУ ҰЙЫМДАРЫНДА БУЛЛИНГ
ЖӘНЕ КИБЕРБУЛЛИНГТІҢ АЛДЫН АЛУ:
ТЕОРИЯ ЖӘНЕ ТӘЖІРИБЕ»
Халықаралық ғылыми семинар
ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК
Международного научного семинара
«ПРОФИЛАКТИКА БУЛЛИНГА И КИБЕРБУЛЛИНГА
В ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ:
ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА»**

**Астана
20 сәуір, 2023 ж.**

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ
МИНИСТРЛІГІ
«Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ»
КеАҚ
ӘЛЕУМЕТТІК ҒЫЛЫМДАР ФАКУЛЬТЕТІ
ПЕДАГОГИКА КАФЕДРАСЫ**

**«БІЛІМ БЕРУ ҰЙЫМДАРЫНДА БУЛЛИНГ ЖӘНЕ КИБЕРБУЛЛИНГТІҢ
АЛДЫН АЛУ: ТЕОРИЯ ЖӘНЕ ТӘЖІРИБЕ»
Халықаралық ғылыми семинар
ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК
Международного научного семинара
«ПРОФИЛАКТИКА БУЛЛИНГА И КИБЕРБУЛЛИНГА В
ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА»**

**Астана
20 сәуір, 2023 ж.**

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

Сомжүрек Б.Ж. - ғылыми семинар төрағасы, әлеуметтік ғылымдар факультетінің деканы;

Асылбекова М.П. - педагогика кафедрасының меңгерушісі, п.ғ.к., профессор;

Атемова К.Т. - педагогика ғылымдарының докторы, профессор;

Сейітқазы П.Б. - педагогика ғылымдарының докторы, профессор;

Шалғынбаева Қ.Қ. - педагогика ғылымдарының докторы, профессор;

Албытова Н.П. - педагогика ғылымдарының кандидаты, профессор;

Сламбекова Т.С. - педагогика ғылымдарының кандидаты, профессор,

Шолпанкулова Г.К. – педагогика ғылымдарының кандидаты, профессор;

Жубакова С.С. - педагогика ғылымдарының кандидаты, доцент;

Жукенова Г.Б. - педагогика ғылымдарының кандидаты, доцент;

Махадиева А.К. - философия докторы (PhD), доцент м.а.

ЧЛЕНЫ ОРГКОМИТЕТА:

Сомжүрек Б.Ж. - председатель научного семинара, декан факультета социальных наук;

Асылбекова М.П. - заведующая кафедрой педагогики, к.п.н., профессор;

Атемова К.Т. - доктор педагогических наук, профессор;

Сейітқазы П.Б. - доктор педагогических наук, профессор;

Шалғынбаева Қ.Қ. - доктор педагогических наук, профессор;

Албытова Н.П. – кандидат педагогических наук, профессор;

Сламбекова Т.С. - кандидат педагогических наук, профессор;

Шолпанкулова Г.К. - кандидат педагогических наук, профессор;

Жубакова С.С. - кандидат педагогических наук, доцент;

Жукенова Г.Б. - кандидат педагогических наук, доцент;

Махадиева А.К. - доктор философии (PhD), и.о. доцента.

УДК 378.1
ББК 74.00
Б. 94

«Білім беру ұйымдарында буллинг және кибербуллингтің алдын алу: теория және тәжірибе» атты ғылыми семинар BR18574152 «Балаларға қатысты буллингтің алдын алу шараларын әзірлеу және оның өзекті аспектілерін зерттеу» тақырыбындағы 2023-2024 жылдарға арналған бағдарламалық мақсатты қаржыландыру аясында ұйымдастырылған.

Б.94 «Білім беру ұйымдарында буллинг және кибербуллингтің алдын алу: теория және тәжірибе». Халықаралық ғылыми семинар жинағы (Астана қ., 20 сәуір). 2023. 223– бет

ISBN 978-601-337-842-8

Жинаққа білім беру ұйымдарында буллинг және кибербуллингтің алдын алу шараларын әзірлеу және оның өзекті аспектілерін зерттеу мәселелері бойынша баяндамалар енгізілген.

УДК 378.1
ББК 74.00

ISBN 978-601-337-842-8

© **Формула печати, 2023**

мүмкіндік береді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Соловьев Д. Н. шетелдік алдын алу және жеңу бағдарламаларына шолу мектептегі буллинг / Д. Н. Соловьев // жеке тұлғаның психологиялық-педагогикалық мәселелері және әлеуметтік өзара әрекеттесу: I Халықаралық ғылыми-практикалық конференция. – Таганрог: "Ғылым векторы "Ғылыми-білім беру мекемесі" ЖШС, 2014. - 91-96 ББ.
2. Ларченко Н.А. Буллинг-себептері, формалары, алдын-алу / н. А. Ларченко // әдістемелік материал (ата-аналар үшін). - Волгоград, 2015. – 16 б.
3. Мурашова с.в. Кәмелеткетолмағандар арасындағы жанжалдардың алдыналуы мен қалпына келтіру тәсілі / С. В. Мурашева // тұжырымдама. – 2013. - Т.4. – 246-250 Б. [Электрондық ресурс]. - Қолжеткізу режимі: <http://ekoncept.ru/2013/64051.ht>

ӘЛЕУМЕТТІК ҚҰЗІРЕТТІЛІК

SOCIAL COMPETENCE

Сүлейменова Л., Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің докторанты, Астана қаласы, Қазақстан Республикасы

Suleimenova L., doctoral student of L. N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Republic of Kazakhstan

Аңдатпа: Мақалада «әлеуметтік құзыреттілік» және «әлеуметтік қабілетсіздік» ұғымдарының қалыптасу проблемасы, әлеуметтік педагогтардың кәсіби қызметтегі рөлі, бұл ұғымның тарихи қалыптасуы, оның уақыт өте келе маңызының өзгеруі қарастырылады, зерттеушілер бұл туралы мерзімі. Адам толыққанды рухани мәдениетке жақындаған сайын, әлеуметтік құзыреттілік те артады, адам санасының көкжиегін кеңейту маңызды, бұл қазіргі уақытта әлдеқайда көп мәселелерді көруге және олардың ең өзектісін көрсетуге мүмкіндік береді.

Мақаланың мақсаты – «әлеуметтік құзырет» ұғымының ғылыми категория ретінде дамуын теориялық тұрғыдан негіздеу, даму кезеңдерін анықтау және зерттеушілердің осы терминнің қазіргі түсінігін анықтау.

Кілт сөздер: әлеуметтік құзыреттілік: әлеуметтік қабілетсіздік»: әлеуметтік педагог: дағдылар: тиімділік: талдау: сипаттама

Annotation. The article presents the problem of the formation of the concept of "social competence" and "social incompetence", the role of social educators in the professional activities, considers the historical formation of this concept, its transformation in significance over time, researchers on this term. As a person approaches a full-fledged spiritual culture, social competence also increases, it is

important to expand the horizons of human consciousness, which allows you to see much more problems at the moment and highlight the most relevant of them. The purpose of the article is the theoretical substantiation of the development of the concept of "social competence" as a scientific category, the identification of stages of development and the definition of the modern understanding of this term by researchers.

Keywords: social competence: social incompetence": social educator: skills: efficiency: analysis: characteristic

Кіріспе Әлеуметтік құзыреттілік – адамның әлеуметтік жағдайда басқалармен тиімді әрекеттесу қабілеті. Ол әлеуметтік мәселелерге тап болған адамдармен жұмыс істейтін әлеуметтік педагогтардың кәсіби қызметінде маңызды рөл атқарады. «Әлеуметтік құзыреттілік» және «әлеуметтік құзыретсіздік» дегеніміз не, олардың әлеуметтік педагогтар үшін неліктен маңызды екенін және оларды қалай дамытуға болатынын қарастырайық.

Әлеуметтік құзыреттілік дегеніміз не?

Әлеуметтік құзыреттілік – бұл басқа адамдармен тиімді әрекеттесу үшін қажетті білім, білік және дағдылар жиынтығы. Бұл құзыреттілікке басқа адамдардың сезімін түсіну және қабылдау, әртүрлі әлеуметтік топтардағы адамдармен ортақ тіл таба білу, өз ойлары мен сезімдерін жеткізе білу, ымыраға келу және жанжалдарды шешу, сондай-ақ әртүрлі әлеуметтік жағдайларда өзінің эмоциялары мен мінез-құлқын басқару қабілеті. .

«Әлеуметтік құзыреттілік» және «әлеуметтік қабілетсіздік» категорияларына талдау жасау. Дағдарыс жағдайында қазіргі қоғамдағы әлеуметтік құзыреттілікті қарастыру қызығушылық тудырады. Осы жағдайларда адамның жеке ерекшеліктерін ескермей, осы категорияны пайдалану деструктивті процестерге әкеледі. Өкінішке орай, көптеген отандық және шетелдік авторлардың еңбектерінде біржақты көзқарастар берілген.

Қазіргі қоғам дәстүрлі қоғамға қарағанда дамудың жоғары деңгейінде. Сондықтан оны барабар түсіну үшін дәстүрлі қоғамды сипаттайтын категориялар жеткіліксіз. Біздің заманымызда қазіргі қоғамды жақсырақ сипаттайтын бірқатар жаңа ұғымдардың пайда болуы кездейсоқ емес. Олардың ішінде әлеуметтік құзыреттілік пен қабілетсіздікті атап өту керек. Дегенмен, бізге отандық және батыс зерттеушілері бұл ұғымдарға біржақты түсінік беретін сияқты. Шындығында, олар әлдеқайда күрделі және көп қырлы болып шығады және нақты қоғамдық формациялардың ерекше белгілерін, оларға кіретін адамдардың менталитетін, мәдениеттің ерекшеліктерін және т.б.

Жалпы алғанда, әлеуметтік құзыреттілік әлеуметтік жүйенің прогрессивті дамуы үшін қажетті тиімді шешімдерді қабылдау қабілеті ретінде түсініледі. Ол белгілі бір әлеуметтік топтарға немесе жалпы қоғамға да, жеке адамға да бағытталуы мүмкін. Бұл бағыттардың қайсысы басым болатыны қоғамның табиғаты мен оның даму деңгейімен анықталады. Мысалы, Ежелгі Грецияда көп қырлы тұлғаның қалыптасуына ықпал еткен әлеуметтік құзыретті адамдар сұранысқа ие болды.

Жауапты ішінара бұл адамдар көбінесе жалған құндылықтарға (икемділік, тұтынушылық және т.б.) бағытталғандығынан көруге болады. Олар көбінесе өз білімін жалпы қоғамның мүддесіне зиян келтіре отырып, корпоративті нығайтуға, элиталық топтар мен кландарды жоғары мемлекеттік лауазымдарға көтеруге пайдаланады. Сонымен қатар, алынған білімдер көбінесе мемлекетке қарсы бірлестіктерде, мысалы, қылмыстық топтарда, әлеуметтік ұйымдарда, тоталитарлық секталарда және т.б.

Жоғарыда айтылғандай, құзыреттілік бірқатар басқа компоненттерді қамтитынына қарамастан, негізінен біліммен байланысты. Дегенмен, көпшілік егер адам белгілі бір салада жеткілікті білім алған болса, онда ол қазірдің өзінде құзыретті және оған өмірлік маңызды мәселелерді шешуді сеніп тапсыруға болады деп санайды.

Проблемалар және бұл үрдіс өте күшті. Бірақ белгілі бір салада кең білімі бар және сонымен бірге оны тиімді пайдалана алатын адамдар саны өте аз және өкінішке орай, олар азайып барады. Қазіргі әлемде әлеуметтік құзыреттілігі әлсіз білімді адамдардың саны артып келеді және олардың қызметі жиі жағымсыз салдарға әкеледі. Сондықтан оларды қызметтің әртүрлі салаларына (мемлекеттік органдар, бизнес, басқару құрылымдары және т.б.) кеңінен жарнамаланған енгізуді ақтауға болмайды. Ақпараттық (постиндустриалды) қоғамға арналған әдебиеттерде ақпаратқа араласу өз алдына, көп жағдайда бірқатар маңызды әлеуметтік мәселелерді тиімді шешуге ықпал етпейтіні атап өтілген.

Әлеуметтік құзыреттілік әртүрлі деңгейлерде көрінуі мүмкін: қоғамнан жеке адамға дейін. Жеке тұлғаның әлеуметтік құзыреттілігі адам өмірінің барысында бірқатар кезеңдерден өтеді. Бірақ адам дамуының барлық кезеңдерінде ол адамның өзінің күшті және әлсіз жақтарын ескере отырып, өзін барабар түсінуін, әлеуметтік ортаны және оған қосылу және алып тастау жолдарын білуін, оның салдарын есептей алуын болжайды. өмірлік таңдау және т.б.

Әлеуметтік құзыреттілік көрсеткіштерінің ішінде адам туралы айтатын болсақ, әртүрлі жағдайларға бейімделу жылдамдығы мен қарқыны, оның әлеуметтік рефлексиясының сәйкестігі, позицияны, бастаманы өзгерту қабілеті, жағдайға басқаша қарау қабілеті сияқтыларды атауға болады. , өзінің қателіктерін есепке алу және жаңалықтарды бағалау, сондай-ақ өзінің, ең жақын әлеуметтік топтың даму болашағын адекватты түрде көрсету және т.б.

Жоғарыда айтылғандай, қазіргі әлемде адамдардың ақпараттық құзыреттілігі жоғары, бірақ олардың басым көпшілігі оны нақты мәселелерді тиімді шешу үшін пайдалана алмайды. Дегенмен, әр адам қоғамдағы өзінің қолайлы жағдайына қол жеткізуге бағытталған. Ал қоғамда көшбасшы, яғни көпшілікті қызықтыра алатын, бастамашыл, шығармашыл, мақсатты, қоғамның прогрессивті дамуына бағытталған тұлға шықса, оның көзқарастары сайып келгенде көпшілікті әлеуметтік жағдайды жақсартуға бағытталған әрекеттерге бағыттайды. қоғам. Мұндай жағдай қоғам дамуының өрлеу сызығында жиі байқалады.

Қазіргі жағдайда әлеуметтік құзыреттілікті қалыптастыру адамнан шығармашылық көзқарасты, интеллектуалдық тапқырлықты,

бастамашылдықты талап етеді. Өйткені, шығармашылық, айтылғандай, сананың көкжиегін айтарлықтай кеңейтеді. Бұл әрқашан объектіні басқа қырынан көруге мүмкіндік беретін дәстүрлі ұғымдардан шығуды білдіреді. Сонымен бірге, бұрын адамға қол жетімді болмаған жаңа нәрселер ашылады. Әрі шығармашылық тұлғаның позициясын ұстанатын басқа адамдар осындай жаңа сәттерді көре алады және сол арқылы әлеуметтік құзыреттілік деңгейін арттырады.

Әлеуметтік құзыреттіліктің маңызды құрамдас бөлігі ретінде шығармашылық қоғамның өмір сүруінің өзі тәуелді инновациялар ағыны қарқынды дамып келе жатқан қазіргі қоғамда ерекше өзектілікке ие, бірақ олардың арасында адам мен қоғамға қауіп төндіретін көптеген адамдар бар. Сондықтан креативтілік пен жасампаздықты ажырата білу керек, өйткені дәстүрлі қоғамда инновациялар әкелетін жағымсыз жақтарға баса назар аударылды, сондықтан оларға деген көзқарас теріс болды.

Алайда, біздің елімізде де, шетелде де білім беру жүйесі адамдарды таза ғылыми-техникалық мәселелерді шешуге бағыттайды және көпшілікке кеңінен түсінікті әлеуметтік құзыреттілік мәселесін елемейді. Бірақ іс жүзінде әлеуметтік құзыреттілігі төмен адамдар барған сайын қауіпті болып барады, өйткені оларға көбірек жаһандық әлеуметтік және техникалық мәселелерді шешу сеніп тапсырылады.

Сонымен қатар, адам санасының көкжиегін кеңейту үлкен маңызға ие, бұл қазіргі уақытта әлдеқайда көп проблемаларды көруге және ең өзектілерін бөлуге мүмкіндік береді. Сананың мұндай кеңеюіне адам дәл шығармашылық әрекетте қол жеткізілетін дәстүр шеңберінен шыға алатын жағдайларда қол жеткізіледі. Бұл жерде, шынында да, шамадан тыс ақпарат зиянды болуы мүмкін, өйткені ол адамды дәстүрлі идеялармен қатаң байланыстырады және мәселені басқа қырынан қарастыруды қиындатады.

Жоғарыда айтылғандардан шығатыны, әлеуметтік құзырет әрқашан әлеуметтік жағдайдың көпжақты көрінісі ретінде әрекет етеді. Мұндай жан-жақтылыққа адамның қоршаған ортаны рационалистік идеялар призмасы арқылы ғана емес (логика, ғылымның басқа салалары, т.б.) емес, сонымен бірге діни, этикалық, эстетикалық және т.б. принциптері. Адам толыққанды рухани мәдениетке жақындаған сайын, оның шеңберінде осы құрамдас бөліктердің үйлесімді арақатынасына қол жеткізілген сайын әлеуметтік құзыреттілік деңгейі арта түсетіні анық. Бұл тұрғыда әлеуметтік құзыреттіліктің жоғары деңгейі тұтас болып табылады.

Өзімізге сұрақ қояйық:

Әлеуметтік педагогтар үшін әлеуметтік құзыреттілік неліктен маңызды?

Әлеуметтік педагогтар қиын өмірлік жағдайға тап болған адамдармен, мысалы, жетім балалармен, мүмкіндігі шектеулі балалармен, кедейлікте өмір сүретін немесе панасыз қалған адамдармен жұмыс істейді. Жұмыс процесінде әлеуметтік педагогтар осы адамдармен тиімді қарым-қатынас жасау, олардың қажеттіліктері мен мүдделерін ескеру, олардың сезімдері мен эмоцияларын түсіну және барлық тараптар үшін ең қолайлы шешімдерді табу үшін әлеуметтік құзыреттілігін көрсетуі керек.

Сонымен қатар, әлеуметтік құзыреттілік әлеуметтік педагогтарға психологтар, дәрігерлер және заңгерлер сияқты әлеуметтік мәселелерді шешуде олармен бірге жұмыс істейтін басқа мамандармен тиімді қарым-қатынас орнатуға мүмкіндік береді.

Әлеуметтік педагогтарда әлеуметтік құзыреттілікті қалай дамытуға болады?

Әлеуметтік құзыреттілікті әртүрлі әдістер мен тәсілдер арқылы дамытуға болады

Әлеуметтік педагогтардың әлеуметтік құзыреттілігін қалыптастыру

Әлеуметтік педагог – әлеуметтік қорғау саласында жұмыс істейтін, тұлғаның әлеуметтік бейімделуі мен тәрбиесіне байланысты мәселелерді шешумен айналысатын маман. Әлеуметтік педагогиканың мәселелерін тиімді шешу үшін әлеуметтік құзыреттілік қажет.

Әлеуметтік құзыреттілік қоршаған ортамен табысты өзара әрекеттесу және әлеуметтік мәселелерді шешу үшін қажетті білім, білік және дағдылардың болуын білдіреді. Әлеуметтік құзыреттілікті қалыптастыру әлеуметтік педагогтардың кезек күттірмейтін міндеті болып табылады, өйткені ол әлеуметтік мәселелерді тиімді шешуге және клиенттермен табысты қарым-қатынас жасауға мүмкіндік береді.

Әлеуметтік педагогтардың әлеуметтік құзыреттілігін қалыптастырудың негізгі принциптері:

Тұлғалық-бағдарлы көзқарас – әлеуметтік педагогтардың әлеуметтік құзыреттілігін қалыптастыруда олардың жеке ерекшеліктері мен қажеттіліктерін ескеру қажет.

Практикалық бағыттылық принципі – әлеуметтік құзыреттілікті қалыптастыру практикалық жаттығулар мен жаттығулар арқылы жүзеге асырылуы керек.

Жүйелілік принципі – әлеуметтік құзыреттілікті қалыптастыру жүйелі болуы және бірнеше кезенді қамтуы керек.

Үздіксіздік принципі – әлеуметтік құзыреттілікті қалыптастыру білім мен дағдыны үнемі жаңартып отыруды талап ететін үздіксіз процесс.

Әлеуметтік педагогтардың әлеуметтік құзыреттілігін тиімді қалыптастыру үшін келесі әдістерді қолдануға болады:

Әлеуметтік педагогтар тәжірибе алмасып, бір-бірінен үйренетін топтық жұмыс.

Әлеуметтік педагогтарға дағдылар мен дағдыларды алуға және нығайтуға мүмкіндік беретін практикалық жаттығулар мен тренингтер.

Әлеуметтік қорғау және педагогика саласындағы тәжірибелі мамандардың әлеуметтік педагогтарға кеңес беруі және оқытуы.

Жұмыс тиімділігін арттыру үшін инновациялық технологиялар мен оқыту құралдарын пайдалану.

Бүгінгі таңда жаңа әлеуметтік үміттерге адекватты жауап беретін, мобильді, шығармашылық өсу мен кәсіби өзін-өзі жетілдіруге қабілетті, өзінің жеке ресурстарын үнемі жаңартып отыратын маман тиімді болып шықты. Қоғам өмірдің барлық салаларында жеке жайлылықты, кәсіби тиімділікті және

әлеуметтік өзектілікті қамтамасыз ететін, табысты әлеуметтенетін, әлеуметтік құзыреттілігі жоғары маманның тұлғасын қалыптастыруға мүдделі.

Теорияда және практикада әлеуметтік құзыреттілік ұғымының маңызды орын алуы кездейсоқ емес. Осы ұғымға жақын және әлеуметтануда, психологияда, педагогикада (бейімделу, әлеуметтену, әлеуметтік жетілу және т.б.) бұрыннан қолданылып келе жатқан ұғымдардың көптігіне қарамастан, олар әлеуметтік жұмыстың ерекшеліктерін көрсету үшін жеткіліксіз, өйткені олар бар және туындап отырған әлеуметтік мәселелерді жалпылауға, әртүрлі көзқарастарды біртұтас теориялық тұғырнамамен байланыстыруға және бар көзқарастарды жалпылауға мүмкіндік бермейді. Осыған байланысты көшіп-қонушыны да, баспанасыз адамды да, құқық бұзушыны да, мүгедекті де, жұмыссызды да, біртұтас ұстанымнан қарауға мүмкіндік беретін осындай жалпы тұжырымдаманы қалыптастырудың нақты қажеттілігі туындады. нашақор және бейімделмеген жасөспірім және оларға көмек көрсететін маман және қоғамның қарапайым мүшесі. Мұндай жалпылау тұжырымдамасы болмаса, әлеуметтік жұмыс бір-бірімен жеткілікті байланысы жоқ көптеген салалар мен секторлармен ұсыныла береді. Дәл әлеуметтік құзыреттілік тұжырымдамасы әлеуметтік жұмыстың әртүрлі салаларын біріктіруге мүмкіндік беретін теорияны құру үшін қажет жалпы тұжырымдама болып көрінеді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Вебстер А. Ақпараттық қоғам теориялары. М., 2004 ж.
2. Фромм Е. Салауатты қоғам. М., 2005 ж.
3. Хендерсон П., Томас Д. Маңайдағы дағдылар жұмыс істейді. Лондон; Нью-Йорк, 2000 ж.
4. Зобов Р.А., Келасев В.Н. Әлеуметтік құзыреттілік / қазіргі қоғамдағы қабілетсіздік // Вестн. Санкт Петербург. университет Сер. 12. 2009. Шығарылым. 4.
5. Келасев В.Н. Әлеуметтік құзыреттілікті дамыту өскелең ұрпақтың девиантты мінез-құлқының алдын алу бағыты ретінде // Профилактикалық әлеуметтік жұмыстың теориясы мен тәжірибесі. СПб., 2008 ж.
6. «Әлеуметтік құзыреттілікті қалыптастыру технологиялары» секциясы // И.В.Ковалев оқулары. Ғылыми-практикалық материалдар. конф. СПб., 2009 ж.
7. Меңлібекова Г.Ж. Әлеуметтік құзырет, мәні, құрылымы, мазмұны // Қазақстан жоғары мектебі, No 4-5, 2001. - 153-159 Б.
8. Кенжебеков Б.Т. Маманның кәсіби құзыреттілігінің мәні мен құрылымы // Қазақстан жоғары мектебі, 2002. - No2. - С.171.
9. Генике, Е.А. Мұғалімнің кәсіби құзыреттілігі / Е.А.Генике. - М.: Қырқүйек, 2008.-176 ж. - (Биб-ка, «Мектеп директоры». -2008. - No5).
10. Блинов, Л.В. Тұлғаның әлеуметтік-кәсіби құзыреттілігі мәдениетаралық өзара әрекеттестіктің өнімі болып табылады / Л.В. Блинов, В.Л. Недорезова // Педагогикалық білім және ғылым.-2008.-№1.-52-56 б.

11. Шадриков В.Д. Маманның жаңа моделі: инновациялық оқыту және құзыреттілікке негізделген көзқарас /В.Д. Шадриков // Бүгінгі жоғары білім. - 2004. - № 8. - С. 27.

12. Иванов.Д.И. Заманауи білім берудегі құзіреттіліктер мен құзіреттілікке негізделген тәсіл / Д.И. Иванов // Оқытушы.-2008.-№1.-4-24 б.

13. Литвиненко, М.В. Болашақ маманның кәсіби құзыреттілігін қалыптастыруды диагностикалау тәсілдері / М.В. Литвиненко //Білім берудегі стандарттар және мониторинг.-2008.-№2.-Б.38-40.

БІЛІМ БЕРУ САЛАСЫНДА БУЛЛИНГ ЖӘНЕ КИБЕРБУЛЛИНГ МӘСЕЛЕЛЕСІНІҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

PSYCHOLOGICAL FEATURES OF THE PROBLEM OF BULLYING AND CYBERBULLYING IN THE FIELD OF EDUCATION

**Талғатқызы Д., Астана Халықаралық университеті, Астана
қаласы,
Қазақстан Республикасы**

**Talgatkyzy D., Astana International university, Astana,
The Republic of Kazakhstan**

Аңдатпа. Мақала буллинг және кибербуллингтің кең таралу себептерін зерттеуге арналған. Оның пайда болу жолдары, әсер етуші факторлары, жалпы термин бойынша ғалымдардың көзқарастары жайлы сөз қозғалады. Мақсаты: буллинг терминінің "қақтығыс", "агрессия", "зорлық-зомбылық" сияқты басқа ұғымдардан өзгеше екенін көрсету.

Көптеген авторлар, мысалы, Л.А.Глазирина, М.А.Костенко, Т.Г.Гришина, С.В.Кривцова, А.А.Белевич, А.Н.Шапкина, Э.Руслан, В.С.Собкин және И.А.Фурманов бұл құбылыстың келесідей ерекшеліктерін атап көрсетеді: буллинг агрессор мен жәбірленушінің күштерінің теңсіздігінде көрінеді; әрекет әдейі жасалады; психологиялық қысым, жәбірленушінің өзіндік бағалауының төмендеуі; топтық динамиканың болуы; оқиғаның қайталануы. Осылайша, буллингтің адамға деструктивті психологиялық әсер етуінің нақты қаупі бар. Сондықтан осы жұмыста қарастырылатын кибербуллингтің психологиялық ерекшеліктерін білу және түсіну маңызды.

Annotation. The article is devoted to the study of the reasons for the wide spread of bullying and cyberbullying. We are talking about the ways of its occurrence, influencing factors, and the views of scientists on the general term. Purpose: to show that the term bullying is different from other concepts such as "conflict", "aggression", "violence".

Many authors, for example, L. A. Glazirina, M. A. Kostenko, T. G. Grishina, S. V. Krivtsova, A. A. Belevich, A. N. Shapkina, E. Ruslan, V. S. Sobkin and I. A. Furmanov emphasize the following features of this phenomenon: bulling is manifested in the inequality of the forces of the aggressor and the victim; the action is deliberate; psychological pressure, a decrease in the victim's self-esteem; the